

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики та математичних методів в економіці

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності

051 Економіка

за освітньою програмою

Бізнес-економіка та аналітика

**на тему: «Статистичний аналіз зовнішньоекономічної діяльності
України»**

Виконавець:

студентка 44 гр факультету ЕУП

Царан Тетяна Іванівна

_____ підпис

Науковий керівник:

Доктор економічних наук , професор

Андрейченко Андрій Вадимович

_____ підпис

ОДЕСА - 2025

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку світової економіки та суспільства провідну роль відіграють глобалізаційні процеси. Вони сприяють формуванню міжнародних економічних відносин кожної держави, посилюють взаємозалежність країн у сфері економіки, інформації та соціальних трансформацій, а також відкривають можливості для зворотного впливу окремих держав на глобальні процеси. Саме тому, у сучасних умовах глобалізації та інтеграції до світового економічного простору, ефективний розвиток зовнішньоекономічної діяльності набуває особливого значення. Зовнішньоекономічна діяльність є ключовим фактором забезпечення економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності національної економіки будь-якої країни та її інтеграції до міжнародних ринків.

Для України поширення глобалізаційних процесів відкриває нові можливості щодо розширення присутності на зовнішніх ринках, що є важливим чинником економічного зростання. Це особливо важливо на сучасному етапі розвитку нашої держави. Проте повномасштабне вторгнення РФ істотно ускладнює інтеграцію українських компаній у світовий економічний простір. Це зумовлює актуальність наукових досліджень в цьому напрямку.

На сьогоднішній день в Україні аналізу зовнішньоекономічної діяльності присвячено значну кількість наукових праць. Так, серед українських досліджень слід відмітити наукові праці таких вчених як Мазаракі А., Козак Ю., Оліховський В., Корицька О., Гребельник О., Кущенко О., Лопатовський В., Милашко О., Рахман М., Козик В., Дуляба Н. та інші [1-10]. Їхні праці присвячені дослідженню основних показників зовнішньої торгівлі, виявленню проблем та факторів, що негативно впливають та стримують розвиток зовнішньоекономічної діяльності України.

Особливої актуальності зараз набуває ґрунтовний статистичний аналіз зовнішньоекономічної діяльності, який дозволяє виявити основні тенденції, проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України з метою формування ефективної державної політики у сфері зовнішньої торгівлі, розробки стратегій розвитку національної економіки та забезпечення її сталого розвитку.

Все вище зазначене підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Метою дослідження кваліфікаційної роботи є статистичний аналіз зовнішньоекономічної діяльності України.

Для досягнення поставленої мети у кваліфікаційній роботі необхідно вирішити ряд **завдань**:

1. Розглянути поняття, значення та форми зовнішньоекономічної діяльності.
2. Розкрити методи аналізу зовнішньоекономічної діяльності.
3. Провести дослідження зовнішньоекономічної діяльності України.
4. Виявити сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.
5. Провести структурний аналіз зовнішньої торгівлі товарами та послугами.
6. Здійснити аналіз інтенсивності розвитку експорту та імпорту України.
7. Проаналізувати методи кореляційно-регресійного аналізу для оцінки факторів зовнішньоекономічної діяльності.
8. Зробити оцінку конкурентоспроможності України на міжнародному ринку.
9. Оцінити перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є зовнішньоекономічна діяльність України.

Предметом дослідження є статистичні показники, що характеризують зовнішньоекономічну діяльність України, а саме експорт та імпорт товарів і послуг, торговельний баланс, географічну спрямованість зовнішньої торгівлі тощо.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у роботі використовуються методи статистичного аналізу: аналіз і синтез – для опрацювання теоретичних джерел і узагальнення підходів до оцінки зовнішньоекономічної діяльності; методи описової статистики – для характеристики основних показників ЗЕД України (обсягів, структури, динаміки експорту та імпорту); індексний метод – для оцінки змін у зовнішній торгівлі; графічний метод – для візуалізації статистичних даних і виявлення тенденцій; порівняльний аналіз – для співставлення зовнішньоекономічних показників у динаміці та в розрізі країн-партнерів.

Застосування зазначених методів дозволило комплексно дослідити стан зовнішньоекономічної діяльності України та надати обґрунтовані висновки щодо перспектив розвитку.

Інформаційною базою дослідження виступають наукові праці українських та зарубіжних дослідників у галузі статистики, міжнародної економіки та зовнішньоекономічної діяльності, статистичні дані Державної служби статистики України, Національного банку України, Міністерства фінансів України та звіти міжнародних організацій таких як, Світова організація торгівлі, Євростату.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі розглянуті теоретичні питання зовнішньоекономічної діяльності України. У другому розділі проведено аналіз зовнішньоекономічної діяльності України. У третьому розділі проведено аналіз впливу факторів на ЗЕД України та надано рекомендації щодо покращення.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна стверджувати, що зовнішньоекономічна діяльність України в умовах війни, глобальної нестабільності та структурної трансформації переживає період глибоких викликів, водночас відкриваючи нові можливості для розвитку. Впродовж останніх років українська економіка перебувала під тиском одночасної дії декількох дестабілізуючих чинників — повномасштабного військового вторгнення, наслідків пандемії COVID-19, енергетичної кризи та порушення глобальних ланцюгів постачання. Ці фактори істотно вплинули на обсяги та структуру зовнішньої торгівлі, спричинивши зниження темпів зростання експорту, ускладнення логістики та посилення залежності від критичного імпорту. Водночас Україна продемонструвала здатність до швидкої адаптації, зберігаючи експортний потенціал і поступово перебудовуючи свою торговельну стратегію у відповідь на нову реальність.

Суттєвими особливостями структури імпорту залишаються висока частка паливно-енергетичних ресурсів, що зумовлено критичною залежністю країни від зовнішніх джерел енергії, особливо після руйнування частини енергетичної

інфраструктури. Це створює виклик для енергетичної безпеки та вимагає диверсифікації постачань, розвитку відновлюваної енергетики та стимулювання внутрішнього видобутку. Одночасно з цим, значний обсяг імпорту фармацевтичної продукції та промислового обладнання відображає акценти соціально-економічної політики в умовах війни: задоволення потреб системи охорони здоров'я та модернізація виробничого потенціалу.

З іншого боку, експортна діяльність країни зосереджується на традиційних секторах, передусім сільському господарстві. Зернові культури, олії, продукція тваринництва залишаються ключовими статтями експорту, формуючи основу валютних надходжень і зміцнюючи роль України як одного з гарантів світової продовольчої безпеки. Водночас спостерігається поступове зміщення у бік продукції з вищою доданою вартістю, зокрема зростання експорту електричних машин, компонентів і програмного забезпечення. Ця тенденція сигналізує про зростання ролі високотехнологічних галузей в експортному профілі країни та створює передумови для майбутнього структурного зрушення економіки.

Аналіз географічної структури торгівлі засвідчив зміцнення ролі Європейського Союзу як головного економічного партнера України. Це відображає не лише політичний курс на європейську інтеграцію, але й практичну переорієнтацію зовнішньоекономічних зв'язків у напрямі західних ринків. Значення країн Азії, передусім Близького Сходу та Південної Азії, також посилюється. Відбувається поступова диверсифікація ринків збуту, що дозволяє Україні зменшити залежність від окремих торговельних партнерів і компенсувати втрати, пов'язані з обмеженням доступу до традиційних ринків. Однак при цьому залишається серйозною проблемою руйнування логістичної інфраструктури: знищення морських портів, залізничних вузлів, автомобільних доріг, що істотно підвищує витрати на транспортування товарів і ускладнює експортну діяльність. Відновлення транспортної мережі є стратегічним завданням, без вирішення якого повноцінна інтеграція України в глобальні економічні потоки буде ускладнена.

Ще однією критично важливою обставиною є негативне сальдо зовнішньої торгівлі, що зберігається протягом останніх років. Його причинами є як високі обсяги

імпорту критичних ресурсів, так і недостатній рівень розвитку внутрішнього виробництва та низька частка продукції з високою доданою вартістю в експорті. Цей дисбаланс створює тиск на валютний ринок, збільшує залежність від зовнішнього фінансування та знижує макроекономічну стабільність. Урядові інституції мають зосередити зусилля на розширенні переробного сектору, розвитку експортно орієнтованих галузей, інвестуванні в інновації та підтримці малого і середнього бізнесу. Попри складну ситуацію, Україна демонструє високий рівень гнучкості та внутрішньої мобілізації. Зокрема, ІТ-сектор продовжує стабільно зростати навіть в умовах повномасштабної війни. Він генерує валютні надходження, формує позитивний імідж України як технологічного хаба та сприяє утвердженню країни в міжнародному цифровому середовищі. Розвиток креативних індустрій, стартапів і цифрових сервісів стає одним із ключових напрямів економічної трансформації, що має значний потенціал у поствоєнний період.

Довгострокова ефективність зовнішньоекономічної діяльності залежатиме від здатності України реалізувати комплексну стратегію, що включає відновлення зруйнованої інфраструктури, залучення інвестицій, поглиблення економічної інтеграції з ЄС та іншими партнерами, розвиток внутрішнього виробництва та підвищення конкурентоспроможності на глобальному рівні. Особливе значення матиме ефективне використання міжнародної допомоги для стимулювання інновацій, модернізації промисловості, забезпечення продовольчої та енергетичної безпеки.

Таким чином, зовнішньоекономічна діяльність України перебуває у стані глибоких перетворень, що водночас несуть як ризики, так і нові можливості. Успіх подальшого розвитку залежить від здатності держави адаптуватися до нових умов, розвивати власні конкурентні переваги та вибудовувати сталу модель інтеграції у світову економіку. За умови реалізації виваженої економічної політики, спрямованої на підтримку стратегічних секторів і залучення міжнародних партнерів, Україна може не лише подолати поточні виклики, а й зайняти гідне місце у глобальному торговельному просторі.

АНОТАЦІЯ

Царан Т.І. «Статистичний аналіз зовнішньоекономічної діяльності України»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 051 «Економіка» за освітньою програмою «Бізнес-економіка та аналітика»

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2025.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження зовнішньоекономічна діяльність України.

У першому розділі розглянуті теоретичні питання зовнішньоекономічної діяльності України. У другому розділі проведено аналіз зовнішньоекономічної діяльності України. У третьому розділі проведено аналіз впливу факторів на ЗЕД України та надано рекомендації щодо покращення.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, сальдо.

ANNOTATION

Tsaran T.I. «Statistical analysis of Ukraine's foreign economic activity»

Qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree in special 051 «Economics»

for the educational program «Business Economics and Analytics»

Odesa National University of Economics. – Odesa, 2025.

The bachelor's thesis consists of three chapters. The object of the study is the foreign economic activity of Ukraine.

The first section considers theoretical issues of the foreign economic activity of Ukraine. The second section analyzes the foreign economic activity of Ukraine. The third section analyzes the influence of factors on the foreign economic activity of Ukraine and provides recommendations for improvement.

Keywords: foreign economic activity, export, import, balance.